

ЕФЕКТИВНІСТЬ СПРАВЛЯННЯ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Лещук Галина Василівна

доктор економічних наук,

професор кафедри обліку і оподаткування

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) - консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування [1].

При цьому слід пам'ятати, що ЄСВ не входить до системи оподаткування України, оскільки кошти, які надходять від його сплати, не можуть бути зарахованими до Державного бюджету України та бюджетів інших рівнів.

В сучасних умовах існує низка проблем, пов'язаних із справами та адмініструванням ЄСВ, зокрема: пошук можливостей зниження податкового навантаження на Фонд оплати праці; зменшення ставок ЄСВ для вітчизняних суб'єктів господарювання; ефективне використання коштів від справи ЄСВ; вдосконалення суперечливих положень нового законодавства; недопущення заборгованості зі сплати ЄСВ та ін. [2, с. 391].

Слід відмітити також, що різке зниження ставки ЄСВ для роботодавців 2016 року, що призвело до негативних змін в динаміці його надходжень, мало наслідком подальше загострення і без того непростої ситуації у сфері державних фінансів. Навіть з урахуванням часового лагу між роком проведення реформи та її наслідками (зазвичай, це щонайменше два роки), за рахунок останньої не вдалося досягти суттєвих регулятивних ефектів щодо забезпечення детінізації зайнятості та добровільної легалізації заробітних плат

роботодавцями (навіть попри певне скорочення рівня податкового навантаження на оплату праці). Аналіз засвідчив також різноспрямованість змін у розрізі основних складових податкового навантаження на працю (скорочення рівня навантаження з ЄСВ за одночасного посилення навантаження з ПДФО) [3, с. 141].

Аналізуючи динаміку зміни ЄСВ за останні роки (табл.) доцільно також відмітити те, що у 2021 році розмір мінімальної зарплати з 1 січня становить 6000 грн., а з 1 грудня становитиме 6500 грн., то відповідно мінімальний страховий внесок з ЄСВ становитиме 1230 грн. й 1430 грн. При цьому максимальна база нарахування ЄСВ з 1 січня 2021 року становитиме 90000 грн. й з 1 грудня - 97500 грн. відповідно.

Таблиця

Динаміка зміни ЄСВ

Період	Міні- мальний ЄСВ	Відхилення		Мінімальна зарплата	Макси- мальний ЄСВ
		абсолютне	відносне, %		
з 01.01.2020 по 31.08.2020	1039,06	121,00	13,2	4723	70845
з 01.09.2020 по 31.12.2020	1100,00	60,94	5,9	5000	75000
з 01.01.2021 по 30.11.2021	1320,00	220,00	20,0	6000	90000
з 01.12.2021	1430,00	110,00	8,3	6500	97500

Сформовано на основі джерела [4]

При цьому, регіонами рекордсменами за рівнем надходження ЄСВ станом на 21 лютого 2021 року є: Вінницька - 1 022 972 958,48 грн., Дніпропетровська - 5 605 387 964,84 грн., Донецька - 1 213 804 811,31 грн., Запорізька - 1 344 974 207,73грн., Київська - 1 562 798 367,56грн., Львівська - 2 775 344 694,40 грн., Одеська - 2 597 489 646,88 грн., Полтавська - 1 127 664 613,94 грн., Харківська - 3 157 032 393,80 грн., м. Київ - 10 853 621 948,13 грн. Всього станом на 21 лютого 2021 року надійшло ЄСВ у розмірі 41 809 989 527,50 грн. До прикладу станом на 21 лютого 2020 року надходження ЄСВ становило 38 127 020 359,47 грн., що на 3 682 969 168,03 грн. є меншим до такого ж періоду у 2021 році.

Необхідно також відмітити, що абсолютними регіонами аутсайдерами за рівнем надходження ЄСВ станом на 21 лютого 2021 року є Луганська - 471 348 418,78 грн. та Чернівецька - 459 584 913,87 грн. області [4]. Від так задля підвищення ефективності щодо справляння ЄСВ у регіонах аутсайдерах контролюючим органам доцільно проводити більш системнішу та комплекснішу роботу, до прикладу щодо перевірок платників на правильність нарахування та сплати ЄСВ.

Окрім цього, Законом України від 13 травня 2020 року № 592-IX «Про внесення змін до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» щодо усунення дискримінації за колом платників» внесено низку змін до Закону України від 08 липня 2010 року № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», які набувають чинності 01 січні 2021 р. [5].

Зокрема, з 01.01.2021 р. розширено перелік платників ЄСВ, які звільняються від сплати за себе єдиного внеску, та види пенсійного забезпечення, які надають право не сплачувати такий внесок. Від так з 01.01.2021 р. звільняються від сплати за себе єдиного внеску фізичні особи – підприємці та особи, які провадять незалежну професійну діяльність, якщо вони отримують пенсію за віком, або за вислугу років, або є особами з інвалідністю, або досягли віку, встановлено ст. 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», та отримують відповідно до закону пенсію або соціальну допомогу. Такі особи можуть бути платниками єдиного внеску виключно за умови їх добровільної участі у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування. Крім того, для ФОП (крім тих, які обрали спрощену систему оподаткування), осіб, які провадять незалежну професійну діяльність та членів фермерського господарства скасовується обов'язок сплачувати мінімальний розмір єдиного соціального внеску за місяці, у яких не було отримано доходу (прибутку).

Від так, з 01.01.2021 р. самостійне визначення бази нарахування єдиного внеску є виключно правом, а не обов'язком для зазначених платників.

Окрім цього з 01.01.2021 року вступають в дію нові небюджетні рахунки 3556, відкриті на ім'я територіальних органів Державної податкової служби України для сплати коштів єдиного внеску.

Таким чином, система державного соціального страхування сьогодні активно реформується та оновлюється. Основними напрямками модернізації може бути визначено: спрощення обслуговування застрахованих осіб та роботодавців; підвищення ефективності управління; скорочення та оптимізація витрат на управління [6].

Єдиний соціальний внесок став, безперечно, великим кроком у проведенні реформи системи соціального страхування в Україні. І якщо оцінювати систему нарахування єдиного соціального внеску в цілому, то слід зазначити про її поліпшення. Внесені зміни з ЄСВ у 2019 р. вдосконалять систему контролю і гарантій застрахованих осіб. Але також слід відзначити низку недоліків у сфері справляння ЄСВ, які потребують більш детального вивчення, дослідження та нормативного врегулювання проблемних питань. Зокрема, не сплачуючи єдиного соціального внеску, особа втрачає право на соціальний захист сьогодні та на отримання у майбутньому виплат за різними видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, у тому числі й пенсійних виплат [7, с. 107].

Отже, позитивним моментом є те, що ЄСВ як консолідований платіж значним чином спрощує сплату страхових платежів, подання звітності щодо сум нарахованих і сплачених страхових платежів та адміністрування страхових платежів із боку уповноважених органів.

При цьому, об'єктом нарахування ЄСВ є виключно доходи у вигляді заробітних плат і виплат за цивільно-правовими договорами, будь-які інші доходи та доходи у натуральній формі не визнаються об'єктами нарахування ЄСВ. Ставка страхових внесків порівняно з іншими європейськими країнами є достатньо низькою, що позитивно відображається на наповненні фондів

соціального страхування. Окрім того, національне законодавство України також передбачає низку пільг щодо сплати ЄСВ за окремих категорій осіб.

По при те, законодавство України у частині нарахування, обчислення та сплати ЄСВ потребує подальшого вдосконалення та підвищення ефективності з метою забезпечення ефективного функціонування системи пенсійного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.
2. Романовська Ю. А., Урбанович В. А. Єдиний соціальний внесок як ефективний інструмент забезпечення надходжень у системі державного соціального страхування. Бізнес Інформ. 2018. №12. С. 386–393.
3. Мельничук Г. С., Райнова Л. Б., Кошук Т. В. Аналіз результативності реформи ЄСВ 2016 року в Україні. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2020. № 4 (35). С. 137–143.
4. Державна фіскальна служба України. Офіційний веб-сайт. Режим доступу: <http://sfs.gov.ua>
5. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» від 13 травня 2020 року № 592-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/592-20>.
6. Онищенко В. ЄСВ 2019: реформування. Головбук. 2018. № 33. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7404-reformuvannya-sv-2018>
7. Машевська А. А. Особливості нарахування єдиного соціального внеску. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 39(2). С. 103-107.